

Наталя Хобзей

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ ДІАЛЕКТНЕ СЛОВНИЦТВО

Сучасна українська діалектна лексикографія дуже різноманітна. Безперечно, це роботи, різні за поставленими завданнями, за типом і за обсягом. Однак незаперечним є одне: початок активного дослідження українського мовного простору останнього десятиліття сприяв появі значної кількості праць із діалектної лексикографії¹. Упродовж останніх п'яти років в Україні і поза її державними кордонами з'явилося чотирнадцять лексикографічних праць, окрім цього, низку діалектних словників було опубліковано у збірниках, а різні за обсягом словники-індекси стали додатком до різних діалектологічних студій.

Із-поміж них вирізняється кілька видань: “Словник західнополіських говірок” у двох томах Г. Аркушина, “Słownik huculski” Я. Янова, “Короткий словник лемківських говірок” П. Пиртея та “Словник буковинських говірок” за ред. Н. Гуйванюк². Усі словники диференційного типу, хоча й репрезентують говори різних наріч (північного й південно-західного), однак ці мовні континууми цікаві своєю архаїкою не лише для українців, а й для славістів загалом. На сучасному етапі ці словники – найповніші опубліковані збірки згаданих говірок.

13000 слів (без фонетичних варіантів) “Словника західнополіських говірок” – колекція поліських діалектизмів, яку Г. Аркушин збирав упродовж 1980–1999 рр., намагаючись, як і кожний колекціонер, переконатися в автентичності мовних явищ, у достовірності своїх раритетів. У передмові до Словника зазначено, що “про існування більше ста оригінальних діалектизмів автор дізнався від студентів Волинського державного університету імені Лесі Українки (реферати, курсові, дипломні роботи), але в реєстр словника вони внесені тільки після детальної перевірки та уточнення”³. Словник подає ґрунтовний, достовірний матеріал із близько п'ятисот населених пунктів. Автор обумовив, що свідомо вийшов за окреслені в “Атласі української мови” межі досліджуваних говірок.

¹ Про здобутки української діалектографії у двадцятому сторіччі див., напр.: І. Сабадош. Зведений тематичний словник як вид лексикографічної праці // *Волинь – Житомиричина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. Житомир, 2003. Вип. 10. С. 195-205; Його ж. Українська діалектна лексикографія післявоєнного періоду // *Język ukraiński: współczesność – historia* / Red. F. Czyżewski, P. Hrycenko. Lublin, 2003. S. 93-106.

² Г. Аркушин. *Словник західнополіських говірок: У 2 т.* Луцьк, 2000; J. Janów. *Słownik huculski* / Opracował i przygotował do druku J. Rieger. Kraków, 2001. 292 s.; П. С. Пиртей. *Короткий словник лемківських говірок*. Івано-Франківськ, 2004. 326 с.; *Словник буковинських говірок* / За ред. Н. Гуйванюк. Чернівці, 2005.

³ Г. Аркушин. *Словник західнополіських говірок*. С. IX.

“Słownik huculski” налічує 9000 діалектизмів. Матеріали до словника записали Я. Янів і його учні С. Грабець та Ф. Левандовський переважно у другій половині 30-х років минулого сторіччя. До реєстру та ілюстративної частини Словника додатково залучено етнографічні матеріали В. Гнатюка, А. Онищука, В. Шухевича, П. Шекерика-Доникова та Б. Заклинського. Властиво, Словник, який задумав створити Я. Янів, завершували вже його учні. “Після смерті Я. Янова (1952 р.) С. Грабець отримав для опрацювання машинопис гуцульського словника (569 с.), ... разом із ним інший словниковий машинопис, побудований гніздовим способом (693 с.) ... С. Грабець запропонував об’єднати обидва варіанти в один і організував розписування цих словників на картки. Через рік після смерті С. Грабця (1972 р.) машинописи і картотека були передані до Інституту Слов’янознавства ПАН”⁴. Тільки стараннями професора Я. Рігера ці матеріали змогли побачити світ.

Зазначмо, що згадані словники мають й ошатне оформлення, якісну поліграфію: на обкладинці словника Г. Аркушина – поліський краєвид, а на гранатовому тлі книжки Я. Янова – гуцульська вишивка з фондів Етнографічного музею у Кракові.

Словник буковинських говірок – праця довгоочікувана, робота над ним на кафедрі української мови Чернівецького університету розпочалася ще у 50-х рр. ХХ ст. У 1971–1979 роках було опубліковано шість випусків “Матеріалів до словника буковинських говірок” (літери А–К). Робота перервалася, тому що вже від 70-х років праці діалектологів стали “непопулярними”. Активізувати працю над Словником удалося тільки впродовж останніх років, і 2005 р. за редакцією Н. Гуйванюк опубліковано словник, який нараховує 12,5 тис. слів. Словникова стаття розкриває значення слова та його поширення⁵.

Південно-східне наріччя української мови репрезентують видання двох колективів луганських учених: “Словник українських східнословобожанських говірок” К. Глуховцевої, В. Леснової, І. Ніколаєнко, Т. Терновської, В. Ужченка (3500 слів; 228 обстежених н.п.), а також “Словник діалектної лексики Луганщини” З. Сікорської (відповідальний редактор), В. Шевцової, Л. Шутової (3250 слів; 170 обстежених н.п.)⁶. Обидва словники опубліковано 2002 року. Різним у луганських лексикографічних виданнях є принцип добору діалектного матеріалу. У “Словнику українських східнословобожанських говірок” “основу складають лексеми, записані в українських східнословобожанських говірках, тобто в населених пунктах північних районів Луганської області”⁷. Матеріали польових досліджень

⁴ Я. Рігер. Ян Янів як дослідник гуцульських говірок // *Гуцульські говірки: Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження* / Відп. ред. Я. Закревська. Львів, 2000. С. 41.

⁵ Наразі залишаються неопублікованими словники, які мають постати на матеріалах інших великих картотек, зокрема Картотека словника закарпатських говірок М. Грицака (зберігається у відділі діалектології Інституту української мови НАН України), Картотека словника гуцульських говірок (зберігається у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України), Картотека словника закарпатських говірок І. Панькевича (зберігається у фонді І. Панькевича архіву у м. Празі (Чехія)).

⁶ К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. *Словник українських східнословобожанських говірок*. Луганськ, 2002. 234 с.; З. Сікорська, В. Шевцова, Л. Шутова. *Словник діалектної лексики Луганщини* / За ред. З. С. Сікорської. Київ, 2002. 223 с.

⁷ К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. *Словник...* С. 3-4.

доповнює лексика, зафіксована в етнографічних матеріалах кінця XIX ст. Такі лексеми мають спеціальну позначку (*). Натомість до словника за редакцією З. Сікорської увійшли записи 1991–2001 рр., зроблені за спеціальною програмою, укладеною з урахуванням діалектизмів, зафіксованих в одинадцятитомному “Словнику української мови” (СУМ). Таке представлення матеріалу дало авторам підстави дійти висновків, що багато діалектних слів, які у СУМі мають ремарку *діал.* (за творами західноукраїнських письменників), функціують у сучасних слобожанських і степових говірках південно-східного наріччя. “Вони виявляють тенденцію до загальнономовного вжитку”⁸. Обидва словники східнослобожанських говірок, як і інші опубліковані лексикографічні праці із цього ж мовного обшару⁹, можуть стати доброю основою для створення великого академічного словника східнослобожанських говірок.

Ще один словник диференційного типу репрезентує лексику гуцульських говірок Закарпаття¹⁰. Ця праця, що вийшла друком у Мюнхені, “містить понад 5 тис. словникових статей, ґрунтується переважно на лексичному матеріалі, уживаному переважно в період 20–30-х рр. XX ст. в говірках н.пп. Ясіня, Богдан, Рахів, Красне Плесо, Берлебаш, Косівська Поляна, Великий Бичків, Луг. Матеріалом стали записи І. Жегуца у 70-х рр. від емігрантів із цих поселень”¹¹. Зауважмо, що Іван Жегуц – інженер за фахом – подав гарний приклад служіння рідному слову й родинним корінням. Очевидно, далася взнаки добра школа: одним із його гімназійних учителів був Іван Панькевич. Упродовж 1999–2001 рр. І. Жегуц опублікував кілька збірничків про рідні говірки¹².

Ще одне лексикографічне дослідження цього ж мовного ареалу – “Матеріали до Словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області)” Ю. Піпаша, Б. Галаса¹³. Це також результат творчої співпраці І. Жегуца та Ю. Піпаша¹⁴. Словник охоплює переважно побутову і традиційну виробничу лексику, у додаткові подано мікротопоніми, прізвища і прізвиська, а також кілька текстів – зразки мовлення жителів Косівської Поляни.

⁸ З. Сікорська, В. Шевцова, Л. Шутова. *Словник...* С. 6.

⁹ Наприклад: І. Магрицька. *Словник весільної лексики українських східнослобожанських говірок (Луганська область)*. Луганськ., 2003. 172 с.; В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. *Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу*. Луганськ, 2002.

¹⁰ І. Жегуц, Ю. Піпаш. *Словник гуцульського говору в Закарпатті*. Мюнхен, 2001. 180 с.

¹¹ І. Сабадош. Діалектологічні набутки Івана Жегуца [рец. на: І. Жегуц. *Вибрані тексти з гуцульського говору в Закарпатті*. Мюнхен, 2001. 47 с.; І. Жегуц. *Вибрані тексти з гуцульського говору в Закарпатті*. Мюнхен, 2001. 180 с.] // *Діалектологічні студії. 3: Збірник пам'яті Ярослави Закревської* / Відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів, 2003. С. 568

¹² І. Сабадош. *Діалектологічні набутки Івана Жегуца...*; Б. Галас. Новий словниковий набуток українського карпатознавства: 1. Лексикографічні матеріали до характеристики гуцульської говірки [рец. на: І. Жегуц. *Матеріали до гуцульського говору в Закарпатті: Говірка С. Берлибаши (Костилівка) р-ну Рахів у 30-х рр. Словник із додатками*. Мюнхен, 1999. 96 с.] // *Карпатський край*. 2000. № 1-4 (120). С. 90-91.

¹³ Ю. Піпаш, Б. Галас. *Матеріали до Словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області)*. Ужгород, 2005.

¹⁴ Там само. С. 3-4.

Диференційними є також опубліковані словники, що репрезентують говірку одного села. Хоча, як побачимо далі, цих невеликих праць маємо з десяток, але опублікували їх кілька наукових осередків. Під керівництвом проф. Я. Рігера у Варшаві з'явилася колективна праця “*Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce: Łemkowszczyzna i gwary nadszańskie*”, до якої увійшли словнички лемківських говірок сіл Щавник¹⁵, Жерниця¹⁶, Люблінець Старий¹⁷, Терка¹⁸, Явірника і Репедзь¹⁹, у цій монографії опубліковано також словник лексики з бойківсько-лемківського мовного суміжжя Е. Рудольф-Зюлковської²⁰ та лексичні матеріали надсянських говірок, які опрацював Я. Рігер²¹. У відділі української мови Інституту українознавства ім. Крип'якевича НАНУ підготовлено до друку словники однієї говірки Олекси Горбача: с. Бродина (Румунія), с. Негостина, с. Добровода (Польща)²²; перше з видань – передрук мюнхенського видання 1997 р., два останні опубліковано вперше.

Невеликий за обсягом “Словник діалектної лексики переселенців із Холмщини” Н. Осташ²³ репрезентує лексику переселенців із с. Березна Холмського повіту Люблінського воєводства (тепер – Польща). Основна мета – викласти семантику слів, які досі вживають мовці цього села.

Словник однієї української говірки підготували й опублікували також московські вчені – С. Ніколаєв і М. Толстая “Словарь карпатоукраинского торуньского говора: с грамматическими образцами текстов”. Словник містить 3300 словникових статей. Матеріал зібрано в с. Торунь (Міжгірський р-н Закарпатської обл.) у липні 1990 року. До нього увійшли всі зібрані під час експедиції слова та їхні форми²⁴. Видання “має велику теоретичну цінність і вагоме практичне значення. На сучасному етапі фактично немає повних описів граматики конкретної карпатської говірки”²⁵, а складником видання є “Короткий граматичний опис”.

¹⁵ R. Bronikowska. Dawne słownictwo zachodniołemkowskiej gwary Szczawnika koło Krynicy // *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce: Łemkowszczyzna i gwary nadszańskie* / Pod kierunkiem J. Riegera. Warszawa, 2002. S. 17-64.

¹⁶ K. Domoradz. Słownictwo wsi Żernica na pograniczu łemkowsko-bojkowskim // *Ibid.* S. 65-106.

¹⁷ A. Kudryk. Słowniczek wsi Lubliniec Stary koło Cieszanowa // *Ibid.* S. 335-366.

¹⁸ U. Lewicka. Słownictwo wsi Terka na pograniczu łemkowsko-bojkowskim // *Ibid.* S. 107-180.

¹⁹ M. Onyszkanycz-Kowalska. Słowniczek gwary łemkowskiej Jawornika i Rzepedzi // *Ibid.* S. 181-207.

²⁰ E. Rudolf-Ziółkowska. Dawne słownictwo pogranicza bojkowsko-łemkowskiego // *Ibid.* S. 209-322.

²¹ J. Rieger. Ze słownictwa gwar nadszańskich (na podstawie zapisów Stefana Hrabca) // *Ibid.* S. 323-334.

²² О. Горбач. Словник говірки с. Бродина (пов. Радівці, Румунія) // *Гуцульські говірки: Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження*. Львів, 2000. С. 247-364; Його ж: Словник говірки села Негостина (Румунія) [опрацювала і підготувала до друку Н. Хобзей] // *Діалектологічні студії. 3: Збірник пам'яті Ярослави Закревської*. С. 422-453; Його ж. Словник північно-підляської говірки села Добровода близько Гайнівки (Польща) [опрацювали і підготували до друку Н. Хобзей, О. Тріль] // *Діалектологічні студії. 3: Збірник пам'яті Ярослави Закревської*. С. 454-488.

²³ Н. Осташ. Словник діалектної лексики переселенців із Холмщини // *Діалектологічні студії. 4: Школи, постаті, проблеми* / Відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів, 2004. С. 355-378.

²⁴ С. Л. Николаев, М. Н. Толстая. *Словарь карпатоукраинского торуньского говора: с грамматическим очерком и образцами текстов*. Москва, 2001. 231 с.

²⁵ О. Ковач. Говірка села Торунь у дослідженні російських діалектологів [рец. на: С. Л. Николаев, М. Н. Толстая. *Словарь карпатоукраинского торуньского говора с грамматическим очерком и образцами текстов*. Москва, 2001. 331 с.] // *Діалектологічні студії. 3: Збірник пам'яті Ярослави Закревської* / Відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів, 2003. С. 578.

У досліджуваний період опубліковано два видання, які ознайомлюють читачів із набутками дослідників діалектної фразеології південно-східного наріччя: “Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпряниці” В. Чабаненка²⁶ та “Фразеологічний словник східнословобожанських і степових говірок Донбасу” В. та Д. Ужченків²⁷.

У низці опублікованих діалектних праць уміщено словники-індекси, наприклад, у праці “З діалектології Бойківщини: Іменникова словозміна. Іменникова фразеологія” таких індексів є два (до кожної частини) – “Словник-індекс діалектних лексем”, а також “Показчик аналізованих фразеологізмів”²⁸. Чи не найбільший (близько 2000 слів) додаток такого типу – “Словник діалектних текстів” – подано у праці М. Павлюка, І. Робчука “Українські говори Румунії”. У Словникові змінні частини мови зберігають відмінок чи форму, зафіксовану в тексті. У кінці словникових статей наведено сторінки фіксації²⁹.

Упродовж аналізованого періоду з’явилося й кілька тематичних словників: “Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник” Н. Хобзей³⁰; “Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок” Г. Гримашевич³¹; “Словник весільної лексики українських східнословобожанських говірок (Луганська область)” І. Магрицької (Луганськ)³², а також “Весільна лексика бойківського говору: матеріали до словника” Н. Хібеби³³.

У лексикографічних працях І. Магрицької та Г. Гримашевич словникові статті побудовані традиційно – реєстрове слово, транскрипція (діалектна вимова), перелік (цифровий) населених пунктів, у яких лексему зафіксовано. “Словник назв одягу і взуття” охоплює понад 2000 діалектизмів, які записані у 165 населених пунктах, а “Словник весільної лексики” – 1600 словникових статей, матеріал записано впродовж 1993–1998 рр. у 104 населених пунктах.

“Гуцульська міфологія” містить 105 словникових статей, “реєстровим словом є той варіант міфонуіма, який має найбільший ареал поширення в гуцульських говірках”³⁴. Структура словникових статей у роботі цілком інша, ніж у попередніх. У статтях проаналізовано семантику назв, запропоновано етимологію, слова розглянуто в контексті інших українських культурних ареалів, а також у контексті інших слов’янських мов і культур. У передмові до праці П. Гриценко зазначає, що: “своєрідністю Словника Н. Хобзей є широке залучення до словникових статей

²⁶ В. Чабаненко. *Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпряниці*. Запоріжжя, 2001. 201 с.

²⁷ В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. *Фразеологічний словник східнословобожанських і степових говірок Донбасу...*

²⁸ М. Яким, М. Зубрицька. *З діалектології Бойківщини: іменникова словозміна. Іменникова фразеологія*. Дрогобич, 2001. С. 68-83; 126-138.

²⁹ М. Павлюк, І. Робчук. *Українські говори Румунії: Діалектні тексти*. Едмонтон; Львів; Нью-Йорк; Торонто, 2003.

³⁰ Н. Хобзей. *Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник*. Львів, 2002. 216 с.

³¹ Г. Гримашевич. *Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок*. Житомир, 2002. 184 с.

³² І. Магрицька. *Словник весільної лексики українських східнословобожанських говірок...*

³³ Н. Хібеба. *Весільна лексика бойківського говору: матеріали до словника // Діалектологічні студії. 5: Фонетика, морфологія, словотвір / Відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів, 2005. С. 299-308.*

³⁴ Н. Хобзей. *Гуцульська міфологія...* С. 20.

діалектних контекстів, а не традиційне для лексикографічних праць використання коротких ілюстративних цитат ... Ймовірно, таким має бути шлях підготовки у майбутньому Словника українського демонімікону, у якому синтагматика, текстова реалізація назв мали б посісти помітне місце, забезпечивши ґрунт для парадигматизації як вербальних компонентів, так і сегмента культури в цілому”³⁵.

Одна з останніх праць такого типу – опублікований у Луцьку “Словник евфемізмів” Григорія Аркушина³⁶, що вийшов друком у серії “Польсько-українські мовознавчі зустрічі”, яку заснували люблінські україністи з університету ім. Марії Кюрі-Скłodовської³⁷. Поміж іншим, зазначмо, що в цій серії вже було опубліковано працю Г. Аркушина “Сказав, як два зв’язав: народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині” (Люблін; Луцьк, 2003).

Евфемізм – слово, яке “заступає” інше – табуйоване. В українському мовознавстві тема табу та евфемізмів була предметом тільки принагідних, здебільшого невеликих за обсягом досліджень³⁸. Та й сама тема тривалий час неначе залишалася для науковців табу. Праця Г. Аркушина – перше окремо опубліковане в українському мовознавстві дослідження такого типу. Хоча, наприклад, у найближчих сусідів, поляків, є кілька таких студій. Про одне з них, яке спонукало Г. Аркушина створити це видання, автор написав у передмові. Це словник польських евфемізмів А. Домбровської³⁹, є й інша праця тієї ж авторки “Евфемізми сучасної польської мови” (1993) і “Табу в польських діалектах” (2002) А. Кравчик-Тирпи. У передмові до книжки А. Кравчик-Тирпа пише: якби когось із вчених ще привабив опис табу в давніх епохах польської мови, то дослідження цього аспекту мало б цілісну картину⁴⁰.

Книга Г. Аркушина – спроба окреслити світ українських евфемізмів. Структура праці така: передмова – роздуми над евфемізмами як над пластом специфічної лексики та принципи побудови словника; власне словник, що охоплює різні тематичні групи; індекси діалектизмів, жаргонізмів та арготизмів (кожний індекс окремо); розділ про творення евфемізмів у західнополіських говірках та творення жаргонних евфемізмів. Дослідження Г. Аркушина удоступнює той великий пласт лексики, який зазвичай залишається поза словниковими працями. Зазначу, що індекс займає майже половину видання⁴¹.

³⁵ П. Гриценко. До проблеми лінгвістичного опису українського демонімікону // Н. Хобзей. *Гуцульська міфологія: Етнолінгвістичний словник*. Львів, 2002. С. 12.

³⁶ Г. Аркушин. *Словник евфемізмів, уживаних у говірках та молодіжному жаргоні Західного Полісся і західної частини Волині*. Луцьк; Люблін, 2005.

³⁷ Зауважмо, що значну кількість евфемізмів української мови опубліковано також у праці О. Горбача “Арго в Україні” (Львів, 2006). Також їх зібрано в словникові “Лексикон львівський: поважно і на жарт” (відп. ред. Н. Хобзей), який готують до друку у відділі української мови Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

³⁸ Див. про це: Н. Хобзей. Вияви мовного табу в гуцульських говірках // *Rozprawy Komisji Językowej ŁTN*. Łódź, 2004. Т. 49. S. 89-96.

³⁹ A. Dąbrowska. *Słownik eufemizmów polskich czyli W rzeczy mocno, w sposobie lagodnie*. Warszawa, 1998.

⁴⁰ A. Krawczyk-Turpa. *Tabu w dialektach polskich*. Bydgoszcz, 2001. S. 9.

⁴¹ Г. Аркушин. *Словник евфемізмів...* С. 84-177.

Однак праця ученого стосується не тільки розширення бази даних українського словництва, а й важливих термінологічних проблем в українському мовознавстві, зокрема визначення евфемізму, і того, яку лексику слід зараховувати до жаргонізмів, арготизмів чи сленгу. Про те, що такі проблеми існують, свідчить уже сам реєстр Словника. Г. Аркушин розглядає евфемізми як шар специфічної лексики і визначає їх як “слова, словосполучення чи цілі звороти, за допомогою яких мовці заміняють непристойні, із їхнього погляду, лексеми”⁴², а далі, покликаючись на визначення евфемізмів в енциклопедії “Українська мова”, додає: “Це також і табуйовані слова, якими замінюють пряму, небажану із якогось погляду назву предмета”⁴³.

Такі погляди на евфемізми поширені в науковій літературі. Мовне табу – усталена в суспільстві заборона вживати деякі слова або вирази, притаманна й конкретним соціальним чи професійним групам, і загаломі. Здебільшого виділяють три типи табу (до них належать і згадані в Г. Аркушина заборони): 1) назви предметів або постатей, про які не можна говорити нешанобливо, без належної поваги, або, навпаки, назви міфологічних персонажів, яких узагалі не можна називати або згадувати, бо вони можуть заподіяти лихо; 2) непристойні слова, серед яких ті, що вживають на позначення вагітної жінки, дії продовження роду, екскреаторної функції тощо; 3) слова, що мають якесь лиховісне значення, можуть позначати щось хворобливе та небезпечне⁴⁴. Евфемізми “заступають” саме такі табуйовані назви. Різновидів конотацій, які зумовлюють виникнення евфемізмів, дуже багато, і з часом їх важко відмежувати від прямих денотативних значень. У кожного мовця субститут може мати і власне емоційне забарвлення, що залежить від досвіду мовця.

Г. Аркушин зазначає, що учені зараховують до евфемізмів також “перифрази, слова молодіжного жаргону зі зміненою семантикою, деякі лексеми арго, що співзвучні із загальноновживаними, слова з мовлення представників різних професійних груп (лікарів, учителів, військових, дипломатів і т.д.) та ін.”⁴⁵ Однак важко погодитися, що в такому Словникові потрібно подавати ще й “фонетичні відмінності в порівнянні із загальноновживаними словами, і ті, що відрізняються значенневими відтінками”⁴⁶. Дискусійним, очевидно, є й залучення до Словника деяких груп лексики, наприклад, у групі “одяг та взуття” – ‘літній головний убір жінки’: діалектизми *газувка*, *косинка*; ‘чоловічий піджак’: діалектизми *п’інжак*, *сп’інжак*, *маринарка*, *маринатка*, *френч* тощо. Цікавими у книзі є і дві розвідки, які Г. Аркушин умістив наприкінці видання – про способи творення евфемізмів у діалектній та жаргонній лексиці. “Словник евфемізмів” – книга, яка розкриває ще один аспект у вивченні західнополіських говірок. Аспект, який у дослідженні багатьох інших українських говірок досі залишається за завісою незвіданого.

⁴² Там само. С. 5.

⁴³ Там само.

⁴⁴ Детально див.: Н. Хобзей. Вияви мовного табу...

⁴⁵ Г. Аркушин. *Словник евфемізмів*... С. 6.

⁴⁶ Там само.

У цьому короткому огляді ми тільки схарактеризували праці в галузі української діалектної лексикографії останніх років. Однак, попри ці успіхи, для дослідників залишилося ще чимало мовознавчих “лакун”.

Суттєвою вадою всього українського діалектно-лексикографічного поступу є його раритетність. Праці публікують, але вони, на жаль, не потрапляють до широкого кола зацікавлених осіб. Однак усупереч цьому з поширенням української наукової книги взагалі, а діалектологічної зокрема, відчутне зацікавлення діалектологічними і діалектографічними працями, про що яскраво свідчать рецензії на нещодавно опубліковані словники⁴⁷.

⁴⁷ Б. Галас. [рец. на:] Григорій Аркушин. *Словник західнополіських говірок: У 2 т. Т. 1 (А–Н); Т. 2 (О–Я)*. Луцьк: Вежа, 2000. XXIV + 354 + 458 с. // *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Збірник наукових праць*. Ужгород, 2002. Вип. 6: Збірник пам'яті Кирила Галаса. С. 340-342.; Е. Левкиевская. Словарь гуцульской демонологии // *Живая старина*. 2003. № 2. С. 48-50; Р. Міняйло. Діалектні фразеологічні одиниці у словниках // *Діалектологічні студії*. 1: *Збірник на пошану Дмитра Гринчишина* / Відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів, 2003. С. 392-397; О. Сімович. Весільна драма – об'єкт лексикографічного дослідження // *Діалектологічні студії*. 3: *Збірник пам'яті Ярослави Закревської*. С. 572-576 та ін.